

KA-25114-AB

Seat No. _____

M. Ed. Examination

April / May – 2003

(A) Educational Administration (Optional)

(B) Educational & Vocational Guidance

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

(A) Educational Administration (Optional)

- સૂચના : (૧) પ્રશ્નો કાળજીપૂર્વક વાંચો અને તમારા ઉત્તરો મુદ્દાસર લખો. અપ્રસ્તુત લખાણ માટે ગુણ કાપવામાં આવશે.
(૨) બંને વિભાગના ઉત્તરો અલગ-અલગ ઉત્તરવહીમાં લખો.

વિભાગ – ૧

- ૧ (અ) અને (બ)ના ઉત્તરો લખો. પ્રત્યેક ઉત્તર આશરે ૭૫૦ શબ્દોમાં લખો :
(અ) શૈક્ષણિક પ્રશાસનની ચર્ચા નીચેના મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં રાખીને કરો : ૧૫
(૧) શૈક્ષણિક પ્રશાસનની જૂની અને નવી સંકલ્પના
(૨) શૈક્ષણિક પ્રશાસનનું કાર્યક્ષેત્ર
(૩) શૈક્ષણિક પ્રશાસનની ઉપયોગિતા.

અથવા

- (અ) પ્રાથમિક શિક્ષણના વહીવટની ચર્ચા નીચેના મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં રાખીને કરો : ૧૫
(૧) પ્રાથમિક શિક્ષણનું સાર્વત્રીકરણ
(૨) પ્રાથમિક શિક્ષણનું વહીવટી માળખું.
(બ) માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડનાં બંધારણ અને કાર્યોની વિગતે ચર્ચા કરો. ૧૫

અથવા

- (બ) યુનિવર્સિટીઓના પ્રકારો જણાવો. ખુલ્લી વિદ્યાપીઠની ઉપયોગિતા અને ૧૫
મર્યાદાઓ ચર્ચો.

- ૨ નીચેનામાંથી ગમે તે પાંચ પ્રશ્નોના ઉત્તરો લખો. પ્રત્યેક ઉત્તર આશરે ૧૨૫ ૨૦
શબ્દોમાં લખો :
(ક) એન.સી.ઈ.આર.ટી.નો શિક્ષણ વિકાસમાં શો ફાળો છે ?
(ખ) વિશ્વ વિદ્યાલય અનુદાન પંચ (U.G.C)નો ઉચ્ચ શિક્ષણના વિકાસમાં શું ફાળો છે ?

KA-25114-AB]

1

[Contd...

- (ગ) સંસ્થાકીય વિકાસમાં નિરીક્ષકે કઈ કઈ ભૂમિકા ભજવવાની હોય છે ?
- (ઘ) સંસ્થાકીય પરિવર્તનોમાં આચાર્ય શી ભૂમિકા ભજવે છે ?
- (ચ) તાંત્રિક શિક્ષણની સમસ્યાઓ જણાવી તે નિવારવાના ઉપાયો સૂચવો.
- (છ) શિક્ષણના આર્થિક સ્ત્રોત જણાવો. શિક્ષણની આર્થિક સમસ્યાઓ નિવારવાના ઉપાયોની ચર્ચા કરો.
- (જ) શિક્ષણ-પ્રશિક્ષણમાં એન.સી.ટી.ઈ.ની ભૂમિકા ચર્ચો.

વિભાગ – ૨

- ૩ નીચેનામાંથી ગમે તે બે પ્રશ્નોના ઉત્તરો લખો. પ્રત્યેક ઉત્તર આશરે ૪૦૦ શબ્દોમાં ૨૦ લખો :
- (અ) સમાજ શિક્ષણનું વહીવટી માળખું સ્પષ્ટ કરો. સમાજશિક્ષણની સમસ્યાઓ જણાવી તે નિવારવાના ઉપાયો ચર્ચો.
 - (બ) શૈક્ષણિક પ્રશાસનના લોકશાહી અભિગમ અને સમુખત્યારશાહી અભિગમની તુલના કરો.
 - (ક) “માધ્યમિક શિક્ષણ ધારો-૧૯૭૨ શૈક્ષણિક પ્રશાસનમાં દીવાદાંડી રૂપ છે.” આ વિધાનના સંદર્ભમાં આ ધારાની સવિસ્તર ચર્ચા કરો.
- ૪ નીચેનામાંથી ગમે તે પાંચ પ્રશ્નોના ઉત્તરો લખો. (પ્રત્યેક ઉત્તર આશરે ૧૫૦ ૩૦ શબ્દોમાં લખો :
- (ક) મધ્યાહ્ન ભોજન યોજનાની સમસ્યાઓ જણાવી તે નિવારવાના ઉપાયો સૂચવો.
 - (ખ) કેન્દ્રીય શૈક્ષણિક સલાહકાર સમિતિ (C.A.B.E.)નાં કાર્યોની ચર્ચા કરો.
 - (ગ) સ્વાયત્ત અને સ્વનિર્ભર શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ વચ્ચેના મહત્વના તફાવતો જણાવો.
 - (ઘ) અસરકારક સંસ્થાકીય વહીવટમાં શિક્ષકની ભૂમિકા સમજાવો.
 - (ચ) ઉચ્ચ શિક્ષણક્ષેત્રે પ્રવર્તતા વિદ્યાર્થી અજંપાનાં કારણો જણાવો.
 - (છ) પ્રાથમિક શિક્ષણની ગુણવત્તા સુધારણા માટે હાથ ધરવામાં આવેલા કાર્યક્રમો ચર્ચો.
 - (જ) ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ (G.C.E.R.T.)નાં કાર્યો ચર્ચો.

ENGLISH VERSION

(A) Educational Administration (Optional)

- Instructions :** (1) Read the questions carefully and give your answers. Marks will be deducted for irrelevant matter.
- (2) Answer to the **two** sections should be written in **separate** answer books.

SECTION - I

- 1** Answer (a) and (b). Write each answer in about **750** words :
- (a) Discuss Educational Administration keeping in view **15** the following points :
- (1) Old and new concepts of Educational Administration.
 - (2) Scope of Educational Administration
 - (3) Utility of Educational Administration.

OR

- (a) Discuss administration of Primary Education keeping **15** in view the following points :
- (1) Universalisation of Primary Education
 - (2) Administrative structure of Primary Education
- (b) Discuss in detail constitution and functions of **15** Secondary Education Board.

OR

- (b) Mention the types of Universities. Discuss utility **15** and limitations of Open University.

- 2** Answer any **five** of the following. Write each answer in **20** about **125** words :
- (a) What is the role of N.C.E.R.T. in the development of Education ?
 - (b) What is the role of University Grants Commission in the development of higher education ?
 - (c) Which role is to be played by a supervisor in the institutional development ?

- (d) What role a head-master play in the institutional changes ?
- (e) Mention the problems of Technical Education. Suggest measures to overcome it.
- (f) Mention the economical sources of education. Discuss measures to overcome economical problems of education.
- (g) Discuss the role of N.C.T.E. in Teacher Education.

SECTION - II

3 Answer any **two** of the following. Write each answer in about **400** words : **20**

- (a) Clarify the administrative structure of Social Education. Mention the problems of Social Education and suggest measures to overcome it.
- (b) Compare Democratic Approach and Autocratic Approach of educational administration.
- (c) "Secondary Education Act-1972 is light house of educational administration". Discuss the Act in the context of this statement.

4 Answer any **five** of the following. Write each answer in about **150** words : **30**

- (a) Mention the problems of mid-meal scheme and suggest measures of overcome it.
- (b) Discuss the functions of Central Advisory Board of Education.
- (c) Mention the main difference between autonomous and self-finance educational institutes.
- (d) Explain the role of teacher in effective institutional administration.
- (e) Mention the reasons of student's unrest prevailing in higher education.
- (f) Discuss the programmes under-taken for the quality improvement of primary education.
- (g) Discuss the functions of Gujarat Council of Educational and Research and Training. (G.C.E.R.T.)

(B) Educational & Vocational Guidance

- સૂચના : (૧) પ્રશ્નો કાળજીપૂર્વક વાંચો અને તમારા ઉત્તર મુદ્દાસર લખો. અપ્રસ્તુત લખાણના ગુણ કપાશે.
(૨) બંને વિભાગોના ઉત્તરો અલગ-અલગ ઉત્તરવહીમાં લખો.

વિભાગ - ૧

- ૧ (અ) અને (બ)નો ઉત્તર લખો. દરેક ઉત્તર આશરે ૭૫૦ શબ્દોમાં લખો : ૩૦

(અ) વ્યવસાય - વિકાસ એટલે શું ? સુપરે જણાવેલા વ્યવસાય-વિકાસના વિવિધ તબક્કાઓ જણાવો. વ્યવસાય પસંદગીના વિવિધ ખ્યાલો વિગતે ચર્ચો.

અથવા

(અ) માર્ગદર્શનમાં મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓ કેવી રીતે ઉપયોગી બને છે ? તેનો ઉપયોગ કરતી વખતે તમે કયા કયા સિદ્ધાંતો ધ્યાનમાં રાખશો ? સલાહાર્થી સમક્ષ કસોટીનાં પરિણામો રજૂ કરતી વખતે શી કાળજી રાખશો તે સ્પષ્ટ જણાવો.

(બ) સલાહ એટલે શું ? સલાહ અંગેની કોઈ પણ બે વ્યાખ્યાઓ આપી સમજાવો. દિશાસૂચક સલાહ, બિનદશાસૂચક સલાહ અને મધ્યમમાર્ગી સલાહ સમજાવી તેમની વચ્ચેનો ભેદ સ્પષ્ટ કરો.

અથવા

(બ) વ્યાવસાયિક માહિતી અંગે નીચેના મુદ્દાઓ ધ્યાનમાં રાખી ચર્ચા કરો :

(૧) એકત્રીકરણ

(૨) વર્ગીકરણ

(૩) વિતરણની વિવિધ પ્રવિધિઓ અને કારકિર્દી પરિષદનો ફાળો.

- ૨ નીચેના પૈકી ગમે તે પાંચના ઉત્તર લખો. પ્રત્યેક ઉત્તર આશરે ૧૨૫ શબ્દોમાં ૨૦ લખો :

(ક) નિષ્ણાત વ્યક્તિને કારકિર્દી વાર્તાલાપ આપવા માટે આમંત્રણ આપો ત્યારે કઈ કઈ તકેદારી રાખશો ?

(ખ) 'શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક માર્ગદર્શન એક જ સિક્કાની બે બાજુઓ છે ? કેવી રીતે ?

- (ગ) એક કારકિર્દી શિક્ષક તરીકે તમારી શાળાના માર્ગદર્શન ખૂણાની સજાવટ કઈ રીતે કરશો ? આ પ્રકારની વ્યવસ્થાથી કયા પ્રકારના કાર્યક્રમો યોજાશે ?
- (ઘ) હોલેન્ડનો વ્યાવસાયિક ષટ્કોણ આકૃતિ દોરી સમજાવો.
- (ચ) ‘ભારતમાં જૂથ માર્ગદર્શન વધારે અનુકૂળ નીવડે તેમ છે ? ચર્ચા કરો.
- (છ) નિયુક્તિ સેવા (Placement Service) એટલે શું ? આ સેવાના સંચાલન માટે કયા સિદ્ધાંતો અનુસરવા જોઈએ ?
- (જ) માર્ગદર્શન સેવાઓમાં કારકિર્દી પ્રકાશનનું શું મહત્ત્વ છે ?

વિભાગ – ૨

- ૩ નીચેના પૈકી ગમે તે બેના ઉત્તર લખો. પ્રત્યેક ઉત્તર આશરે ૪૦૦ શબ્દોમાં લખો : ૨૦
- (ક) માર્ગદર્શન એટલે શું ? માર્ગદર્શનના મુખ્ય સિદ્ધાંતો જણાવો અને ચર્ચા કરો.
- (ખ) મુલાકાત અંગે નીચેના મુદ્દાઓ ધ્યાનમાં રાખી ચર્ચા કરો :
- (૧) સંકલ્પના
- (૨) મુલાકાત અને સલાહ વચ્ચેનો સંબંધ
- (૩) મુલાકાત લેનારના આવશ્યક ગુણો.
- (ગ) તમારી શાળામાં માર્ગદર્શન કેન્દ્રની સ્થાપના કઈ રીતે કરશો ? તે કેન્દ્ર કઈ કઈ સેવાઓ આપી શકશે ?
- ૪ નીચેના પૈકી ગમે તે પાંચના ઉત્તર લખો. પ્રત્યેક ઉત્તર આશરે ૧૫૦ શબ્દોમાં લખો : ૩૦
- (ક) માર્ગદર્શનની એક પ્રવિધિ તરીકે આત્મકથાની ઉપયોગિતા અને મર્યાદાઓ સમજાવો.
- (ખ) ‘માર્ગદર્શનને શાળાની અભિન્ન અને સહયારી પ્રવૃત્તિ તરીકે સૌએ ઓળખવી જોઈએ.’ – ચર્ચા કરો.
- (ગ) ‘કેટલાક લોકો માને છે કે લોકો જે કામ કરે છે તે (કામ) માટે જ તે જન્મ્યા છે. તેથી કોઈ પણ પ્રકારનું માર્ગદર્શન અર્થહીન છે.’ – આ વિધાન સાથે તમે સંમત છો ? શા માટે ?
- (ઘ) માર્ગદર્શન કાર્યક્રમમાં વર્ગશિક્ષકની ભૂમિકા અનિવાર્ય છે ? ચર્ચા કરો.
- (ચ) એસ. એસ. સી. ઉત્તીર્ણ થયેલ વિદ્યાર્થીઓ માટે ટેકનિકલ અને ગૃહવિજ્ઞાન ક્ષેત્રમાં અભ્યાસ માટેની કઈ સવલતો ઉપલબ્ધ છે ?
- (છ) વિદ્યાર્થીની સામાજિકતાનો અભ્યાસ કરવા તમે શું કરશો ?
- (જ) ભારતમાં માર્ગદર્શન પ્રવૃત્તિની સમસ્યાઓ કઈ કઈ છે ?—ચર્ચા કરો.

ENGLISH VERSION

(B) Educational & Vocational Guidance

- Instructions :** (1) Read the questions carefully and write your answer to the points. Marks will be deducted for irrelevant answer.
- (2) Write the answer of the two sections in **separate** answer books.

SECTION - I

- 1** Answer (a) and (b). Each answer should be in about **750** words : **30**

- (a) What is vocational-development ? Mention different stages of vocational-development suggested by Super. Discuss in detail the different concepts of occupational choice.

OR

- (a) How are Psychological tests useful in guidance ? What principles will you follow while using these tests ? State clearly what care you will take while putting results before the counsellee ?
- (b) What is counselling ? Give any two definitions of counselling and explain them. Explain directive counselling, non-directive counselling and electric counselling. Clarify the differences among them.

OR

- (b) Keeping the following points in view, discuss occupational information :
- (1) Collection
 - (2) Classification
 - (3) Different techniques of disseminating occupational information and contribution of career conference.

- 2** Answer any **five** of the following in about **125** words each : **20**

- (a) What precautions should be taken while inviting an expert for delivering a career talk ?
- (b) 'Educational and vocational guidance are two sides of a coin'. How ?

- (c) As a career master, how would you set up a guidance corner ? What programmes would you arrange to organise with such facility ?
- (c) Explain with diagram the vocational Hexagon prepared by Holland.
- (e) 'Group guidance is more feasible in India'.—Discuss.
- (f) What is placement service ? What principles are to be followed in organising this service ?
- (g) What is the importance of career publication in guidance services ?

SECTION - II

- 3** Answer any **two** of the following in about **400** words each : **20**
- (a) What is guidance ? State and discuss main principles of guidance.
 - (b) Keeping the following points in view, discuss interview:
 - (i) Concept
 - (ii) Relation between interview and counselling
 - (iii) Essential qualities of an interviewer.
 - (c) How would you set up a guidance centre in your school ? What services will it provide ?
- 4** Answer any **five** of the following in about **150** words each : **30**
- (a) Explain the usefulness and limitations of an autobiography as a technique for guidance.
 - (b) 'Guidance should be recognised as an integrating and unifying force by everybody in the school.' Discuss this statement.
 - (c) 'Some people think that are born to do what they do and so any guidance is useless.' Do you agree ? Why ?
 - (d) 'The classroom teacher's part in a guidance programme is invertible'.—Discuss
 - (e) What facilities for further studies are available to S.S.C. pass students in the field of Technology and Home Science ?
 - (f) What will you do to study the sociometry of the pupil ?
 - (g) What are the problems in organising guidance activities in India ?—Discuss.